

Informatiebulletin Nationaal Park Oosterschelde augustus 2005, nummer 15

Bron: Informatiebulletin Nationaal Park Oosterschelde

Voor activiteiten overzicht kijk op www.npoosterschelde.nl

Oosterscheldekering

Activiteitenkalender

Misschien heb je hem ergens zien hangen; onze activiteiten kalender! Vorig jaar zijn er heel veel positieve reacties op de kalender gekomen. Duidelijk voor herhaling vatbaar. Dit jaar is er gekozen voor een vorm die wat duurzamer en onderhoudsvrijer is. Om de activiteiten nog eens thuis, in hotel of camping te bekijken is er een klein overzichtsboekje. Voor een ieder om mee te nemen. Ook op onze website www.npoosterschelde.nl vind je onder het kopje 'wat kan ik doen?' Het volledige activiteitenoverzicht.

Europese Natuurconferentie

In september organiseert Natuurmonumenten de European Nature Conference 2005. Het congres heeft als titel 'Our landscapes, space for nature, opportunities for people'. Natuur- en milieubeschermers uit geheel Europa komen overleggen over het verbinden van natuurgebieden, over hoe mens en natuur samen kunnen gaan, en over natuurbeleid in Europa. Beheerders van Nationale parken en natuurgebieden, leden van maatschappelijke organisaties en vertegenwoordigers van de Europese Unie en overheden uit de Europese landen zullen aanwezig zijn. Vereniging Natuurmonumenten organiseert deze conferentie in het kader van haar honderdjarig bestaan. De Europese natuurconferentie is van 21-25 september 2005 in Apeldoorn. Voor de deelnemers wordt een excursie naar de Oosterschelde georganiseerd. Meer weten: www.natureconference.org

Informatieboekje op boten

Het hele jaar rond wordt de Oosterschelde ontdekt vanaf het water. In het zomerseizoen komen daar de pontjes nog bij. Om de mensen die van deze vaartochten genieten nog iets extra's mee te geven zijn er informatieboekjes voor aan boord ontwikkeld. Wat speelt er zich onder water af, hoe zit het nu met het getij, waar zijn al die boeien voor, wat zie je op het vaste land en op nog meer vragen wordt met veel plaatjes een antwoord gegeven

Nieuwe Oosterscheldegidsen!

Een grote betrokkenheid bij de natuur in Zeeland hadden deze mensen al. De Oosterschelde neemt daarbij een bijzondere plek in. Tijdens de cursus Oosterscheldegidsen hebben verschillende gastsprekers onderwerpen als landschapstypen, flora en fauna, kunstmatige rotskusten, natuurontwikkeling en -beheer en ontwikkelingen in het Oosterscheldegebied besproken. De theorievonden werden gevolgd door een praktijkdeel in het veld. Naast de al bestaande Oosterscheldegidsen zijn er nu 21 gidsen bijgekomen die hun hart aan dit gebied hebben verloren en dit graag willen delen met anderen.

Nehalennia heeft weer een thuis

Het is altijd zeer druk op de tweede zaterdag van augustus aan de oever van de Oosterschelde in en om Colijnsplaat. De Colijnsplaatse dagen trekken dan bezoekers van heinde en ver. Er is altijd veel te doen voor jong en oud. Dit jaar was er wel een heel bijzondere attractie: de gereconstrueerde tempel voor de Keltisch-Romeinse godin Nehalennia werd die dag officieel geopend door de Commissaris van de Koningin in Zeeland, drs. W.T. van Gelder.

Een van de beeltjes die in de Tempel te zien zijn.

De tempel is een gedenkteken voor de havenstad Gouuenta, die in de eerste eeuwen van onze jaartelling aan de noordwestelijke grens van het Romeinse wereldrijk een handelsknooppunt vormde. Deze nederzetting met onder meer een heiligdom van de in deze streken vereerde Nehalennia ligt al vele eeuwen op de zeebodem, midden in de Oosterschelde. Om dit interessant stukje geschiedenis te belichten, werd ter gelegenheid van de opening van de tempel een authentiek inwijdingsritueel nagespeeld door de levendegeschiedenisgroep Corbvlo. Enkele acteurs, zorgvuldig gekleed als Romeins priester of soldaat, voltrokken verschillende rituelen en brachten vruchtenoffers, alles op historisch verantwoorde wijze.

Een van de beeltjes die in de Tempel te zien zijn.

Aan de bouw van de tempel is zeven jaar gewerkt. Maar het resultaat mag er dan ook wezen. Het is een bijzonder fraai gebouwtje geworden: een klassiek Romeins accent in een nationaal natuurpark. De stichting Nehalennia werkt samen met het Nationaal Natuurpark Oosterschelde aan culturele en educa' tieve projecten.

Verlopend Tij, Oosterschelde, een veranderend Natuurmonument

De Oosterschelde is een ecologisch zeer belangrijk gebied. Het Rijks Instituut voor Kust en Zee doet dan ook veel onderzoek in dit gebied. Begin 2005 is over het ecosysteem van de Oosterschelde de rapportage Verlopend tij verschenen. Het bekkenrapport presenteert de grote lijnen van de ontwikkelingen aan de hand van vier thema's: 1. zandhonger, 2. biodiversiteit en exoten, 3. draagkracht en 4. belangrijke habitat en organismegroepen. Het rapport laat duidelijk zien dat de Oosterschelde bij het huidige beheer een doorgaand veranderend ecosysteem is. Belangrijke natuurwaarden dreigen te verminderen en op termijn zelfs te verdwijnen. Om de huidige ontwikkelingen om te buigen zijn echter rigoureuze en zeer kostbare maatregelen nodig, zo die al te nemen zijn. Het rapport beveelt daarom ook aan om bij het zoeken naar eventuele oplossingen over de grenzen van de Oosterschelde zelf te kijken. De ontwikkelingen in de Oosterschelde moeten beschouwd worden in een Delta-brede context.

Uit: Verlopend tij, Oosterschelde, een veranderend natuurmonument. Rapport RIKZ / 2004.028, te downloaden van www.rikz.nl

Golven onderzocht

Dijkversterking langs de Westerschelde, door kijkt niemand meer van op. Dat er ook langs de Oosterschelde steen bekleding moet worden versterkt, doet de vraag opkomen: maar de Oosterscheldekering ligt er toch?

Wat is de invloed van de Oosterscheldekering? Het zijn de golven die de stenen en betonblokken beschadigen of zelfs doen uitspoelen tijdens zwaar weer. Bij de keuze op welke manier het probleem van te lichte steenbekleding op te lossen, speelt het 'golfklimaat' een grote rol. Over golven groot en klein in de Oosterschelde zijn recentelijk belangwekkende nieuwe inzichten aan het licht gekomen. Het RIKZ, een speciale Rijkswaterstaatsdienst, heeft in 2003 en 2004 nabij de kering onderzoek naar golven gedaan. In die periode kwam een paar fikse stormen voor waarbij tweemaal de kering werd gesloten.

De Oosterscheldekering sluit bij een extreem hoge waterstand zodat onze dijken niet overstromen. Maar meestal staat de kering open, dus golven rollen gewoon vanaf de Noordzee en de Voordelta de Oosterschelde binnen. Bij verschillende waterstanden en windrichtingen zijn metingen verricht. Tegen de verwachting in blijkt dat de kering vooral de korte golven dempt en niet de lange. Deze lange, lage golven van vaak meer dan 150 meter lang, laat de kering vrijwel ongemoeid door. Ze bevatten veel energie en kunnen dus meer schade aanrichten. De nieuwe inzichten zijn belangrijk voor de dijkversterking: de lange golven waar eerder geen rekening mee was gehouden, tellen dus wel degelijk mee. Hoewel de stormvloedkering golven dempt, moet het projectbureau voor nieuwe bekleding uitgaan van minder gunstige omstandigheden. Er zo is er ook langs de Oosterschelde volop werk aan de winkel.

Volgend jaar neemt het projectbureau de eerste dijkvakken langs de Oosterschelde onder handen, de OudNoord-Bevelandpolder en de Noord-/ Oudeland-/Muijepolder. In de planfase zijn de nieuw verworven inzichten meegenomen.

Rondscharrelen als Natuurgids in de Prunje

Sommige bezoekers van de excursies in de Prunje hebben in hun hart grote vraagtekens over nut en noodzaak van dit unieke stuk natuurontwikkelingsgebied. Deze vragen komen eigenlijk direct boven water als je de bezoekers een beetje uitdaagt en stimuleert om hun gevoelens te verwoorden. Vragen als: Waarom moest er zoveel prachtig weidegebied worden opgeofferd? Waarom moesten er zoveel boerderijen worden afgebroken? Waarom zoveel water, want het is toch ook een broedgebied, een ganzen opvang gebied? Uit deze vragen blijkt dat de deelnemers een de excursies niet zo maar zich aanmelden, maar zich van tevoren hebben geïnformeerd over wat ze daar kunnen verwachten. Kortom een ideaal startpunt om een excursie te beginnen. Want nadat je iets verteld hebt over het wegvallen van getijdengebied door de aanleg van de Oesterdam en de Philipsdam, de zandhonger van de Oosterschelde, over het verlies van schorren, slikken en platen. Komt uit deze sceptische en kritische deelnemers de vraag: of dit gebied dan in de toekomst gezien wel voldoende is?

Verdringing

Het vervolg van de excursie speelt zich hoofdzakelijk of rondom het proces van verdringing. Oude zaden die al heel lang in de grond zitten komen dankzij het zoute water tot ontkiemen - zeegerst, moerasdroogbloem, zeekraal, aardbeienklaver en zilte schijnspurrie -en verdringen de bestaande cultuurgewassen. Het is ook bijna niet te geloven dat er twee jaar geleden nog nauwelijks sprake was van zeekraal en dat er nu plekken zijn waar honderden vierkante meters staan. Dit plantje is zo verschrikkelijk van belang voor onder meer de rotgans want die wacht op de eerste groeipuntjes, die hartstikke vol eiwitten zitten. Hij eet zich dan helemaal rond en begint dan aan zijn tocht naar het Hoge Noorden.

Survivors

Het slot van de excursie is meestal de oversteek van een kreek en uitgerekend hier krijgen de deelnemers iets over zich van survivors, van pioniers die nieuwe dingen gaan ontdekken. Het geeft niet hoe hoog water staat, schoenen of laarzen waar het water over heen loopt, soms staan ze tot hun kruis in het water met blote voeten in de blubber. Op zo'n moment moet je met de groep stilstaan en gewoon genieten van het geluid van de honderden verschillende vogels. Het is dan alsof we in de orkestbak staan van een nieuwe wereld die we zojuist ontdekt hebben.

Dit najaar verschijnt het tweede deel in de serie 'Fauna Zeelandica', over het onderwaterleven in zee. Zeesterren, zakpijpen, anemonen, kwallen en mosdiertjes en tal van andere diergroepen worden uitgebreid behandeld. Een groot aantal auteurs werkte aan dit boek, waaronder duikers van de biologische werkgroep van de Nederlandse Onderwatersportbond, het NOB. Maar ook auteurs van het IVN, Nationaal Park Oosterschelde en Het Zeeuwse landschap hebben hun aandeel aan het boek geleverd.

Het nieuwe deel behandelt de Deltawateren, zeeonderzoek in het heden en verleden, en bevat een uitgebreide lijst van alle soorten die in de zoute Zeeuwse wateren zijn aangetroffen. En dat zijn er heel wat: alleen al in de Oosterschelde meer dan 1000 met het blote oog zichtbare dieren! Die komen overigens niet allemaal in dit deel aan bod; er komen nog vervolgdelen aan.

De Fauna Zeelandica is een initiatief van Het Zeeuwse landschap om de kennis over verschillende diergroepen in Zeeland in boekvorm te bundelen en uit te geven. Het tweede deel in de serie wordt samen uitgegeven door Het Zeeuwse Landschap en Nationaal Park Oosterschelde. Het boek is rijkelijk verfraaid met tal van adembenemende onderwaterfoto's, die door verschillende sportduikers belangeloos werden afgestaan.

Chiel Jacobusse

Inkvissen in de Oosterschelde Zeekat, Dwerginktvis, Pijlinkvis

Het water van de Oosterschelde is inktzwart als we tijdens een nachtduik langzaam naar een diepte van 12 meter duiken. We passeren fraaie witte anemonen en heremietkreeften in hun slakkenhuizen. Na enige tijd bereiken we de zeekat-opstellingen. Deze naam past bij kundig bijeengebonden takken in de vorm van bescheiden wigwams. De opstellingen zijn door duikers geplaatst, en bieden het vrouwtje van de zeekat extra ruimte om haar zwarte, druifvormige eieren te bevestigen. Langzaam zoeken we met ons lamplicht het water af, totdat we een zeekat én een pijlinktvis aantreffen die elkaar gezelschap lijken te houden bij een opstelling.

Zeekat, dwerginktvis en pijlinktvis

In de Oosterschelde worden drie inktvissoorten regelmatig waargenomen. Het meest tot de verbeelding spreekt de zeekat. Dit is een vrij grote inktvis die tot 40 cm lang kan worden. De dieren bezitten 8 armen en een paar stevige tentakels waar ze hun prooi mee vangen. Het dier heeft een groot en goed ontwikkeld oog en het lichaam is prachtig gestreept. De kleur kan variëren, want zeekatten zijn goed in staat om telkens van kleur te verschieten. Het rugschild spoelt regelmatig aan op onze kusten en wordt zee- of meerschium genoemd. De dieren leven o.a. in de Noordzee en trekken in de maanden april en mei de Oosterschelde in om te paren. Direct na de paring worden de eieren afgezet. Kort daarop sterven de volwassen dieren. Na 4-8 weken komen de eieren uit. De jonge dieren zijn perfecte mini-uitvoeringen van het volwassen dier. De dwerginktvis is een klein dier dat een maximale lengte bereikt van 5 cm. Deze inktvis heeft een ietwat plomp uiterlijk en is doorschijnend geelwit van kleur. Het lichaam heeft vele bruine en bruinrode stippen. Het dier wordt vaak in het zand ingegraven aangetroffen en kan daardoor gemakkelijk over het hoofd worden gezien. De pijlinktvis bereikt een lengte tot 75 cm en heeft een langwerpige en slank lichaam met tamelijk korte armen. De vinnen aan de weerszijden van het achterlijf vormen een naar achter wijzende pijl. De dieren hebben grote ogen en jagen op vissen en kreeftachtige. Deze inktvissen paren in dezelfde periode als de zeekatten en worden vaak in hetzelfde gebied aangetroffen. Het vrouwtje zet langwerpige, witdoorschijnende capsules met eieren af, waaruit complete pijlinktvisjes komen.

Bescherming tijdens het paringsseizoen Inktvissen vervullen een belangrijke rol in het ecosysteem en zijn ook voor de mens een belangrijke voedselbron. Bovendien bezitten de inktvissen in de Oosterschelde een grote aantrekkingskracht op duikers, die in steeds grotere aantallen de Zeeuwse wateren bezoeken. Ook de visserij vindt inktvissen aantrekkelijk en met name de zeekat wordt in steeds grotere aantallen weggevisst. Ofschoon het effect hiervan op de zeekatpopulatie onbekend is, lijkt het raadzaam om het vissen op deze prachtige dieren tijdens het paringsseizoen aan regels en restricties te binden.

Freek Titselaar ftitselo@wxs.nl